

Tietosuojaan perusohjeistus kunnille – Projektisuunnitelman luonnos

Versio 5.6.2025

Erityisasiantuntija Martti Setälä & juristi Oona Ojajärvi

Projektin tausta 1/4

- **Kuntasektorin** palveluiden toteutuksessa, siihen liittyvässä tiedonhallinnassa ja sitä tukevassa **digitalisaatiossa törmätään usein haasteena tietosuojaan** liittyviin tekijöihin.
- Vuonna 2018 sovellettavaksi tullut EU:n tietosuoja-asetus (**GDPR**) ja sitä täsmentävä ja täydentävä kansallinen tietosuojasäätely (tietosuoja laki ja toimialakohtaiset erityislait) ovat nostaneet **tietosuojakysymykset merkittävään rooliin kunnissa**.
- Säätely **paransi kansalaisten tietosuojan edellytyksiä** ja toteutumista, mutta samalla **lisäsi** merkittäväällä tavalla byrokraattisia eli **hallinnollisia vaatimuksia** tiedonkäsittelyyn liittyen.
- Organisaatioihin nimettiin lakisääteisesti **tietosuojavastaavia ja tietosuojan** vaikutusarviointeja ja muita osoitusvelvollisuuden edellyttämiä **dokumentaatioita** alettiin tekemään laajasti.

Projektin tausta 2/4

- **Tietosuojavaltuutettu valvoo** tietosuojasääntelyn noudattamista. Kuntien kokemuksen mukaan tietosuojavaltuutetun toimistosta on kuitenkin usein **vaikea saada ohjausta** lainsäädännön tulkintatilanteissa.
- Kunnat ovatkin tilanteessa, jossa **lainsäädännön tulkinnoista on jatkuvasti epäselvyyttä**. Tulkintaa tehdään myös kuntakohtaisesti **eikä** siinä **ole yhteismitallisuutta**, mikä johtaa **haasteisiin myös sidosryhmien välisessä yhteistyössä**.
- EU ei ole tiettävästi avaamassa merkittävällä tavalla tietosuojasääntelyään. Myös kansallisella tasolla tietosuojasääntelyyn liittyvien uudistusten tekeminen on osoittautunut vaikeaksi tehtäväksi. Siten **merkittävä painopiste tietosuojasääntelyn toimeenpanon helpottamisessa liittyy sääntelyn tulkintaan**: yhtenäisempien tulkintakäytäntöjen edistämiseen.

Projektin tausta 3/4

- **Tarvetta tietosuojasta johtuvien** digikehittämisen ja tiedonhallinnan ja tiedon liikkuvuuden **esteiden purkamiselle lisää tekoälyn** yleistymisen ja EU:n tekoälyasetus, jonka osana tekoälyratkaisujen tietosuoja-arviointi on olennainen osa.
- Lisäksi tietosuojan vaikutusarvioinnin ja tekoälyasetuksessa edellytetyn perusoikeusvaikutusten arvioinnin välillä on yhteyksiä, minkä vuoksi niiden toteuttamista kannattaa tarkastella yhdessä.
- Nämä näkökulmat on kuitenkin jätetty pois hankkeen sisällöstä resurssirajoitteista johtuen.
- Näihin voidaan mahdollisesti kuitenkin palata myöhemmin.

Projektin tausta 4/4

- Tätä taustaa vasten **Kuntaliitto toteuttaa projektin kuntasektorin tietosuojan perusohjeiden laatimiseksi.**
- Ensin oli ajatuksena rakentaa kuntasektorille tietosuojalainsäädännön mukaiset tietosuojan käytäntesäännöt, mutta lopulta päädyttiin laatimaan ohjeistus, joka nähdään joustavampana tapana päästä samaan tavoitteeseen.
- **Tietosuojatyössä kunnat ovat kohdanneet haasteita perusmääritelmien ja -vaatimusten tulkinnassa ja täyttämisessä.**
 - **Projektilla pyritään vastaamaan ensisijaisesti tähän haasteeseen.**
- Lisäksi haasteeksi kuntakentällä ja sidosryhmien kesken on koettu, etteivät sidosryhmät tunne kovin hyvin toinen toisensa luonnetta, roolia, toimintaympäristöjä ja haasteita.
 - **Projekti pyritään toteuttamaan siten, että sidosryhmien välinen yhteistyö ja ymmärrys vahvistuu.**
- Projektin kuluessa myös sen sisältö voi joltakin osin elää, kun tarpeet tarkentuvat tai uusia tarpeita tunnistetaan sidosryhmien välisissä keskusteluissa.

Projektin tavoitteet 1/2

- Projektin tavoitteena on muodostaa kunnille suunnatut, kuntasektorin erityispiirteet huomioivat tietosuojan perusohjeet.
- Ohjeet ovat hyödynnettävissä sekä peruskunnassa että sen eri toimialoilla.
 - Perusohjeissa ei kuitenkaan lähtökohtaisesti syvennytä toimialakohtaisiin erityisongelmiin, vaan käsitellään kaikelle toiminnalle yleisiä tietosuojakysymyksiä.
- Ohjeiden laatimisen myötä kuntien tietosuojatyö helpottuu ja yhdenmukaistuu. Yhteistyö kuntien välillä sekä kuntien ja kuntien sidosryhmien (kuten muut kuntasektorin toimijat, hyvinvointialueet, ministeriöt, virastot, KELA, järjestöt) välillä helpottuu.
- Tiedonkäsittelyn, tiedon jakamisen ja digitalisaation kehittäminen ja toteuttaminen helpottuu, kun kuntien suorittaman henkilötietojen käsittelyn erityispiirteistä on aiempaa parempi ymmärrys kuntatasolla ja yhteisymmärrys kuntien ja sidosryhmien välillä.
- Parhaassa tapauksessa tietosuojahaasteiden vuoksi jumissa olleita kehittämishankkeita saadaan liikkeelle ja kuntien palveluntuotannon tuottavuus ja vaikuttavuus paranee merkittäväällä tavalla.

Projektin tavoitteet 2/2

- Tietosuojaan liittyvää työtä tekevien asiantuntijoiden työ helpottuu ja työtyytyväisyys paranee. Kuntaorganisaatioiden sisällä eri toimijaryhmien välinen yhteistyö helpottuu.
- Ohjeessa käsitellään säädösten tulkintojen lisäksi tarvittavalta osin tietosuojasääntelyyn liittyvien haasteiden ratkomiseksi tarvittavia muita toimenpiteitä kuten hallinnollisten prosessien, dokumenttien, ohjeiden ja ohjauksen tai vastuiden mukauttamista.
- Projektin aikana ohjeet rakennetaan kuntien ja kunnille keskeisten sidosryhmien välisenä yhteistyönä. Yhteistyön tavoitteena on sitouttaa kunnat ja keskeiset sidosryhmät yhteiseen tietosuojan ymmärryksen kehittämiseen ja tutustumaan entistä paremmin toinen toistensa toimintaympäristöihin ja niiden reunaehtoihin.
- Projektin loppuvaiheessa tuloksena syntyneet ohjeet esitellään kunnille ja järjestetään niiden toimeenpanoa tukevia tilaisuuksia.
- Projektin tavoitteena on myös määritellä projektin jälkeiselle ajalle toimintamalli ja toimintatavat sekä suunnitelma tietosuojan perusohjekokonaisuuden ylläpitämiseksi ja jatkokehittämiseksi tarkoituksenmukaisella tavalla.

Ohjesisältö (luonnos) 1/2

Ohjeeseen mukaan otettavat näkökulmat

1. Rekisterinpitäjän ja yhteisrekisterinpitäjän määrittelemine (tästä aloitettava)
 - a) Rekisterinpitäjän vastuiden ja tehtävien järjestäminen (esim. kirjaukset hallintosääntöön, rekisterinpitäjälle kuuluvien tehtävien delegoiminen, osaamistarpeet)
 - b) Virkavastuu
 - c) Lakisääteinen ja sopimusperusteinen yhteisrekisterinpitäjäyys
2. Käsittelyn oikeusperusteet (lakisääteinen velvoite, yleinen etu, suostumus, sopimus, oikeutettu etu ja elintärkeä etu) sisältäen myös
 - a) Tiedon siirrot/luovutukset sekä tietojen liikkuvuus
 - b) Tietojen jatkokäyttö muihin kuin alkuperäisiin käyttötarkoituksiin (esim. kehitystyö ja tietojohdaminen)
3. Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen ja muutoksenhaku
 - a) Lasten ja muiden heikossa asemassa olevien henkilötietojen käsittely (esim. valtakirjat, huoltajien tai muiden lasten laillisten edustajien pyynnöt)
 - b) Sisältää rekisteröidyn oikeuksiin toteuttamiseen liittyvät tietopyynnöt
4. [Henkilötiedon jatkokäyttö toissijaisiin käyttötarkoituksiin]
 - (HUOM! OM:llä tähän liittyen jotain meneillään)

Ohjesisältö (luonnos) 2/2

Kriteerejä käsiteltäville teemoille / näkökulmille

- Oltava kaikille sovellettavissa olevia ja riittävän yleisellä tasolla.
- Määrän oltava sellainen, että jää tarvittaessa tilaa syventymiselle ja laajentamiselle työn edetessä.
- Ei saa olla muuta ohjeistavaa tahoa.
- Ei saa olla suoraan kytköksissä nopeasti muuttuviin oikeusasioihin.

Käsitellään eri tavoin ainakin osin pääteemojen alla

- Kuntien työnantajarooli
 - Käsitellyssä osin teemojen 1 ja 2 alla
- Tietojen siirtyminen kuntien sisällä sekä eri toimijoiden välillä?
 - Esim. varh.kasv. > perusop. > 2. aste (Hlötietojen siirtyminen sujuvasti, kun lapsi siirtyy viranomaisen vastuulta toiselle)
- Tietosuojasäätely vs. julkisuuslaki vs. tiedonhallintalaki
 - Ei erillistä teemaa, mutta käsiteltäneen teemojen alla välillisesti melko monipuolisesti
 - HUOM! Myös lakiuudistus käynnissä (Julkisuuslaki)

Ei käsitellä tässä yhteydessä (esim. kunnan sisäiset prosessit)

- Tietosuojavastaavan roolin ja tehtävänkuvan selkiyttäminen
- Kattavampi TE- ja KOTO-asioiden käsittely: toteutunee välillisesti tämän projektin yhteydessä sekä mahdollisesti myös jossain eri yhteydessä
- Tekoälyn tietosuojakysymykset
 - DPIA sisällön skaalautuvuus (onko löydettävissä skaalautuvia asioita)
 - DPIA / FRIA sisällöt ja niiden laatimiseen yhdessä
 - Voi olla, että tulee jokin esimerkkicase jonkin teeman alle (epävarmaa vielä)
- Luottamushenkilöihin liittyvät erityiskysymykset: oletettavasti enemmän viestinnällinen asia, saatetaan käsitellä viestinnän yhteydessä
- KV-tietojensiirrot
 - Toisaalta uusissa JIT/JYSE –ehdoissa ei ole enää oletuksena EU/ETA –rajausta, minkä vuoksi vaaditaan entistä enemmän osaamista hankintoja tekemiltä asiantuntijoilta.

Projektiin osallistettavat tahot

Kuntaliitto

- LAKIY, Digitiimi, Digiryhmän jäsenet
- KL muut (HYVIS, YTY (ml. ympäristöterveys), Elinvoima)

Kunnat ja kuntayhtymät

- *Suuret kaupungit ja pienet kunnat käsitellään jotenkin erikseen (?)*
- Vaihe: Suunnittelu
- Vaihe: Ratkaisujen laatiminen (työpajat, kommentointi)
 - Tietosuojavastaavat
 - Juristit
 - Tietohallinnosta vastaavat
 - Tietoturvasta vastaavat
 - Hallinto(johto)
 - Toimialoista (myös johtoa)
 - HYVIS: vaka, perusopetus, 2. aste, 2. asteen kuntayhtymät
 - YTY: rakennusvalvonnat, kiinteistöpuolen asiantuntijat, ympäristönlupiin liittyvät organisaatiot, vesilaitokset (vesihuollon asiakkaat), pysäköinnin valvojat
 - TE-palvelut (vastuuhlöt) (Työllisyysaluenäkökulma oletettavasti jonkin suuren kunnan eli TA:n kautta)
 - Koulutuskuntayhtymien edustajat
- Vaihe: Valmiiden ratkaisujen kommentointi
 - Maakunnat
 - Muut kuntayhtymät
- Vaihe: Tuloksista viestintä

- Luottamushenkilöt (kunnanhallitukset / tarkastuslautakunnat)
- Kaikki viranhaltijat
- Palveluista vastaavat kuten sivistystoimen johtajat, tekniset johtajat, hallintojohtajat
- Kunnan ylin johto

Sidosryhmät

- Vaihe: Suunnittelu
- Vaihe: Ratkaisujen laatiminen (työpajat, kommentointi)
 - Yleiset näkökulmat
 - **Kuntien edustajat ja KL (vrt. yllä)**
 - **VM, JulkICT, KAO**
 - **OM, EU- ja tietosuoja**
 - (LVM tai TEM ehkä)
 - OKM/OPH, Saatava eri puolilta 2. aste (käsittelyperusteet ja lasten asiat)
 - **TSV**
 - Erityisnäkökulmat 1: Lapsia koskevat asiat
 - Lapsiasiainvaltuutettu
 - Lastensuojelun keskusliitto
 - (Mannerheimin lastensuojeluliitto, miten muut?)
- Vaihe: Valmiiden aineistojen kommentointi
 - **EOA ja OKV**
 - Kuntalaiset / rekisteröidyt
 - Etujärjestöjen kautta?
 - Digin ja tiedon liikkuvuuden esteiden purkuhankkeen kanssa synkkaus, jos mahdollista.
 - Kommentoidaan valmiita
 - Invalidiliitto
 - Vanhusasianvaltuutettu
 - Ida selvittää, löytyykö jotain yleistä kansalaisten tietosuojan edunvalvojajärjestöä

• Vrt. myös yllä

- AMKE?
- Järjestelmätoimittajat?
- Hyvil
- HVA:t
- KELA
- KEHA
- KT
- VAHTI-TIKE
- Vaihe: Viestintä
 - TEM, muut ministeriö
 - [STM (Ketä tiedon liikkuvuusasiassa?)]
 - Tutkimus- ja koulutuslaitokset
 - Tietopolitiikka.fi
 - Järjestelmätoimittajat

Havaintoja osallistettavien tahojen valinnasta

- Osaamista, joka täydentää toinen toisiaan
- Työpajailmoittautuminen siten, että rajoitetaan työpajojen osallistujamäärä ennalta ja valitaan osallistujat ilmoittautuneista
- Laajemmalle joukolle järjestetään mahdollisuus kommentoida kirjallisesti
- Yhteensovitetään tarvittavalta osin tiedon liikkuvuuden esteiden hankkeen kanssa

Projektin organisoituminen 2/2

Projektiryhmä

- Projektin suunnittelu ja ohjaus
- Projektin tuotosten hyväksyminen ja niistä viestintä
- KL asiantuntijoita

Projektituki

- Tukee projektipäällikköä sovitussa asioissa, kuten verkkosivuston päivittämisessä, konsultin ohjauksessa ja työpajojen järjestämisessä.
- KL:n asiantuntijoita, ad hoc

Projektipäällikkö

- Laatii projektisuunnitelman.
- Vastaa projektin käytännön johtamisesta ja valvonnasta.
- KL asiantuntija

Kirjoitustiimi

- Vastaa ohjetekstien luonnosten laatimisesta ja päivittämisestä työpajojen tulosten pohjalta. Tukee projektitukea verkkoon julkaisussa (tarkistus).
- KL Lakiyksikkö

Kirjoitustiimi valmistelee ja päivittää asiasisällöt työpajoihin ja verkossa julkaistavaksi. Konsultti tuottaa kirjoitustiimille dokumentaatiot ja analyttiset yhteenvedot työpajoista.

Konsultti

- Tukee projektipäällikköä suunnittelemalla, valmistelemalla, fasilitoimalla ja dokumentoimalla sidosryhmätyöpajat ja kommentointikierrokset / -työpajat.
- Voi ajankäytön salliessa kommentoida Kirjoitustiimin tuloksia.
- HUOM! Projektiryhmä ja projektituki ovat ainakin osin käytettävissä työpajojen fasilitoinnin tukena ja esim. ryhmätöiden vetäjinä / kirjureina.
- Ei vielä valittu (oletus 1-2 asiantuntijaa)

Konsultti vastaa sidosryhmien osallistamisesta sisällöntuotantoon ja kommentointiin työpajojen (etä) sekä valittujen etämenetelmien avulla sekä näiden tilaisuuksien raportoinnista.

Asiakas tukee konsulttia sovitulla tavalla.

Työpajaryhmä 1

- Kommentoi ja työstää ohjesisältöjä konsultin fasilitoimissa työpajoissa ja etänä eri tavoin. Työpajaryhmän ja kirjoitustiimin tuotosten kommentointi mahdollistetaan laajemmin eri sidosryhmille etänä osana työpajaprosessia.
- Rajallinen joukko (jotta fasilitointi etätyöpajassa mahdollista ja tuloksellista), ehkä max 30-40.
- Voi olla osin tai täysin sama kuin toinen työpajaryhmä.

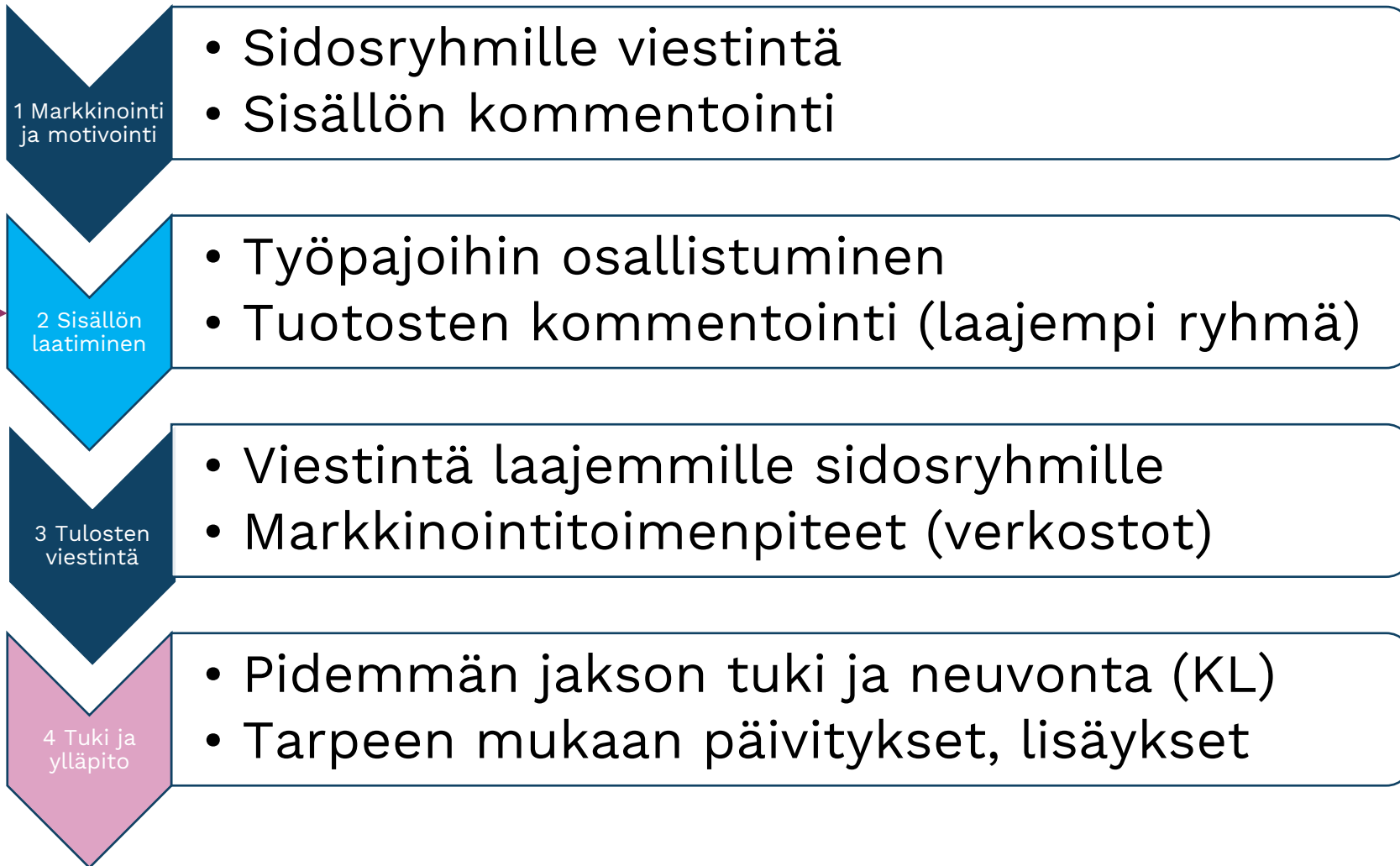
Työpajaryhmä 2

- Kommentoi ja työstää ohjesisältöjä konsultin fasilitoimissa työpajoissa ja etänä eri tavoin. Työpajaryhmän ja kirjoitustiimin tuotosten kommentointi mahdollistetaan laajemmin eri sidosryhmille etänä osana työpajaprosessia.
- Rajallinen joukko (jotta fasilitointi etätyöpajassa mahdollista ja tuloksellista), ehkä max 30-40.
- Voi olla osin tai täysin sama kuin toinen työpajaryhmä.

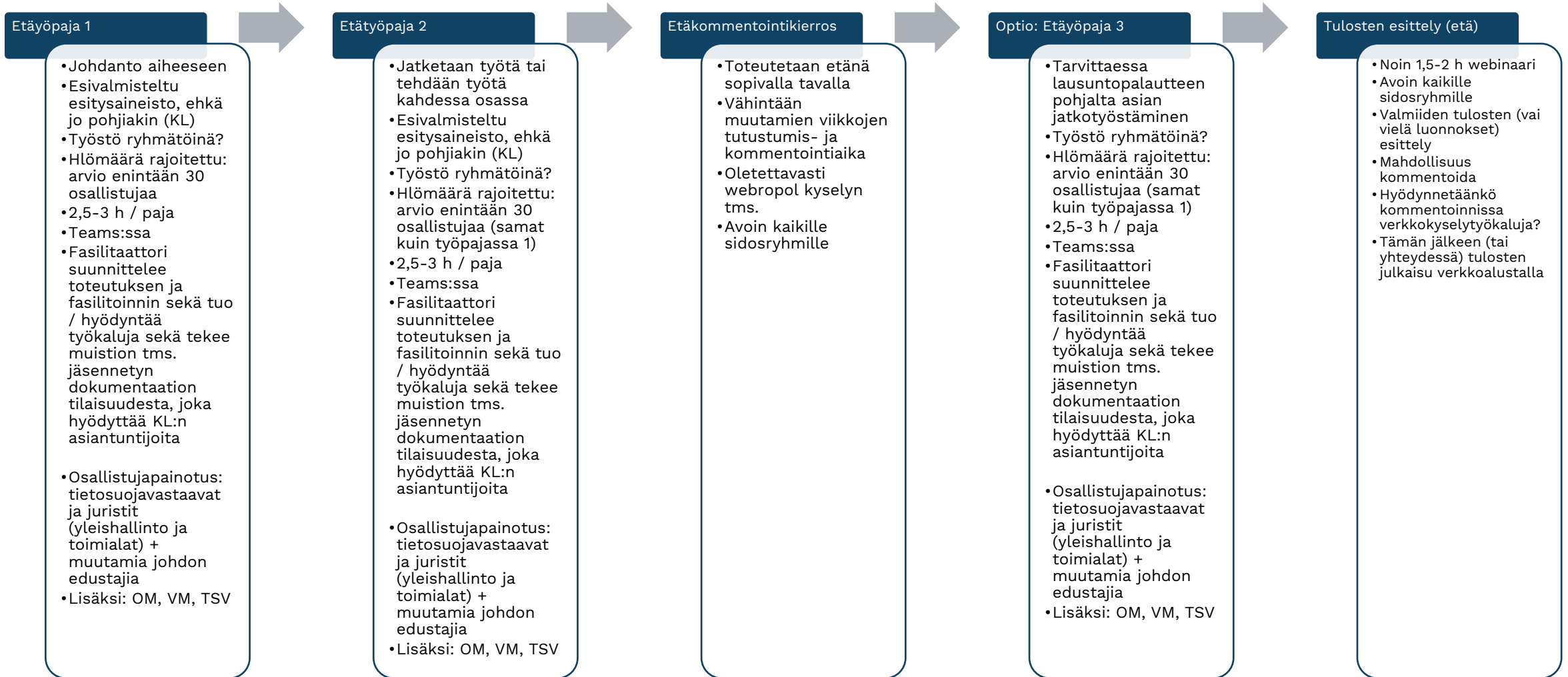
Työpajaryhmä 3

- Kommentoi ja työstää ohjesisältöjä konsultin fasilitoimissa työpajoissa ja etänä eri tavoin. Työpajaryhmän ja kirjoitustiimin tuotosten kommentointi mahdollistetaan laajemmin eri sidosryhmille etänä osana työpajaprosessia.
- Rajallinen joukko (jotta fasilitointi etätyöpajassa mahdollista ja tuloksellista), ehkä max 30-40.
- Voi olla osin tai täysin sama kuin toinen työpajaryhmä.

Prosessin vaiheet

Yhden työpajaryhmäkierroksen vaiheet

Projektin vaiheet ja aikataulu

Tehtävä	4-6/2025	7-9/2025	10-12/2025	1-3/2026	4-6/2026	7-9/2026
Suunnitelman esittelyt	• KTsv:lle 14.5.2025 • Sidosryhmät 16.5.2025 • Digiviikolla 5.6.2025					
Hankkeistus	• Tarjouspyynnöt • Konsultin valinta • Projektinhallinta					• Loppuarviointi
Työpajaryhmä 1 / Aihe 1	• Suunnittelu	• Etätyöpaja 1?	• Etätyöpajat (1-2) • Kommenttikierros • Optiotyöpaja • Viestintä			
Työpajaryhmä 2 / Aihe 2				• Etätyöpajat 1-2 • Kommenttikierros • Optiotyöpaja • Viestintä		
Työpajaryhmä 3 / Aihe 3					• Etätyöpajat 1-2 • Kommenttikierros • Optiotyöpaja • Viestintä	
Tiedottaminen / opastus						
Verkkosivusto	• Suunnittelu: taustatiedot • Julkaisu: Taustatiedot, lomake	• Suunnittelu: ohjeet	• Toteutus: Ohjeet 1	• Toteutus: Ohjeet 2	• Toteutus: Ohjeet 3	
Tiedottaminen			• Tiedote 1	• Tiedote 2	• Tiedote 3	
Markkinointi	• Digiviikko	• KUMA (på svenska) • KL:n ständillä kysely?	• ?		• Esim. Digiviikko • Esim. uutiskirje	• Esim. Digisumpit • Esim. KTSV online • Esim. uutiskirje
Taustoittavia keskusteluita	• 15.4. EU-projekti • 14.5. Tiedohallinta • YTY / HYVIS?					

Projektin tulokset ja tuotokset

Tulos / tuotos	Tulosvastuullinen taho
1) Kunnille suunnatut tietosuojalainsäädännön keskeisten vaatimusten toimeenpanon tulkinta ja toteutusohjeet Tarkka ohjeiden sisältö täsmentyy projektin edetessä	- Lakiyksikkö - Projektiryhmä tukee - Konsultti dokumentoi työpajat
2) Kuntien sisällä eri toimijaryhmien välinen aiempaa syvempi ymmärrys, joka helpottaa yhteistyötä	- Projektiryhmä - Konsultti: työpajafasilitointi
3) Kuntien ja keskeisten sidosryhmien välinen aiempaa syvempi ymmärrys, joka helpottaa yhteistyötä	- Projektiryhmä - Konsultti: työpajafasilitointi
4) Dokumentoitu toimintamalli ohjeistuksen ylläpitoon	- Projektiryhmä (Konsultti voi kommentoida ehtiessään)
5) Kuntaliiton verkkosivustolla ohjeistuksen julkaisemisen mahdollistavat tietosuojan alasivut Tietojen julkaisu / ylläpito sivustolla	- Projektipäällikkö - Ylläpitovastuut sovittava KL:ssa
6) Noin 3 x 2 kpl sidosryhmätyöpajan (läsnä), noin 3 kommentointikierroksen (etä, esim. kyselytyökalulla, ei työpajaa) ja noin 3 tulosten esittely ja kommentointityöpajan (etätoteutus) järjestäminen ml. niiden fasilitointi ja muistioiden / yhteenvetojen laatiminen. Työpajojen ja muiden osallistamisen menetelmien suhde täsmentyy työsuunnittelun edetessä ja fasilitaattorikonsultin aloitettua työnsä.	- Konsultti suunnittelee, toteuttaa ja dokumentoi - Projektiryhmä tukee ja ohjaa
7) Noin 2-4 kpl projektin tulosten julkaisu- ja hyödyntämistyöpajoja	Projektiryhmä

Tiedonhallinta

- KL:n oma tiedonhallinta
- Projektin sidosryhmien välinen tiedonhallinta
 - Tiedostojen taltiointi ja ylläpito: Hanketta varten perustettu Teams-tiimi
- Julkaisu KL:n verkkosivustolla
- Tiedonhallintaa kehitetään tarvittaessa projektien edetessä

